

HUẤN ĐỨC CỦA HỒ CHÍ MINH: “LẤY TỰ HỌC LÀM CỐT. DO THẢO LUẬN VÀ CHỈ ĐẠO GIÚP VÀO”

Đặng Quốc Bảo¹, Phạm Minh Giản^{2*}, Tăng Thái Thụy Ngân Tâm²

¹Viện Trí Việt

²Trường Đại học Đồng Tháp

*Tác giả liên hệ: pmgian@dthu.edu.vn

Lịch sử bài báo

Ngày nhận: 14/2/2020; Ngày nhận chỉnh sửa: 12/3/2020; Ngày duyệt đăng: 16/4/2020

Tóm tắt

Hồ Chí Minh là tấm gương sáng về tinh thần tự học, có thể nói sự tự học đã góp phần lớn vào những thành công trong cuộc đời và sự nghiệp của Người. Trong tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc*, Hồ Chí Minh khuyên cán bộ, đảng viên phải lấy tự học làm cốt, bên cạnh sự thảo luận và chỉ đạo. Bài viết phân tích ba nhân tố trên, vận dụng nó vào đổi mới giáo dục hiện nay; đồng thời giới thiệu một số nhận định của các nhà giáo dục hiện đại về kích thích tinh thần tự học trong thời đại ngày nay.

Từ khoá: Tự học, thảo luận, chỉ đạo, đổi mới giáo dục.

HO CHI MINH'S INSTRUCTIONS: “TAKE SELF-LEARNING AS CORE. DISCUSSIONS AND DIRECTIONS ADDED”

Dang Quoc Bao¹, Pham Minh Gian^{2*}, Tang Thai Thuy Ngan Tam²

¹Institute of Viet Mind

²Dong Thap University

*Corresponding author: pmgian@dthu.edu.vn

Article history

Received: 14/2/2020; Received in revised form: 12/3/2020; Accepted: 16/4/2020

Abstract

Ho Chi Minh is a shining example of self-study spirit. It can be said that self-study has contributed greatly to the successes of his life and career. In his book “Modifying the working way”, Ho Chi Minh advised cadres and Party members to take self-study as a core, in addition to discussions and directions. The paper analyzes these factors and applies them to current educational innovation; Also, it introduces some remarks of modern educators about stimulating self-study spirit in nowadays.

Keywords: Self-study, discussion, direction, education innovation.

1. Đặt vấn đề

Tháng 10/1947, Hồ Chí Minh hoàn thành cuốn *Sửa đổi lối làm việc* tại chiến khu Việt Bắc. Tác phẩm nhanh chóng được quảng bá tại các nhà trường kháng chiến, được coi là tài liệu học tập cho các tập thể giáo viên và học sinh. Có nhà nghiên cứu người nước ngoài (lúc đó đang hoạt động trong hàng ngũ của ta: Ông Gióc-Budaren) đã có nhận xét sâu sắc: Đây là văn kiện để cho người Việt Nam thực hiện được “ngũ thường mới” trong giai đoạn tiến hành kháng chiến chống thực dân xâm lược. Cuộc cải cách giáo dục lần thứ nhất tiến hành năm 1950 đã dùng tài liệu này như Cương lĩnh chỉ đạo.

Ngay mở đầu *Sửa đổi lối làm việc*, Người có nhận xét:

“Cán bộ và Đảng viên ta, vì bận việc hành chính hoặc quân sự, mà xao nhãng việc học tập. Đó là một khuyết điểm rất to. Khác nào người thầy thuốc chỉ đi chữa người khác, mà bệnh nặng trong mình thì quên chữa” [2, tr. 271].

Bác cho rằng, người ta có ba thứ bệnh làm cho nhân cách suy thoái, đó là bệnh chủ quan, bệnh ba hoa, bệnh hẹp hòi. Ba thứ bệnh này đều do không chịu học tập chu đáo.

Tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* có nhiều bài luận minh triết. Điều rất ấn tượng là bài luận về tự học với lời khuyên:

“Lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào” [2, tr. 312].

Hồ Chí Minh có lời khuyên: “Sắp xếp thời gian và bài học (cho các lớp huấn luyện - NV) phải cho khéo, phải có mạch lạc với nhau mà không xung đột với nhau”.

2. Nội dung

2.1. Lời dạy của Hồ Chí Minh về tự học (1947) đã đề cập tới ba nhân tố phải gắn bó chặt chẽ với nhau để có hiệu quả cao

Đọc lời huấn đức của Bác Hồ về tự học, chúng tôi có thu hoạch về 3 nhân tố:

“Lấy tự học”: đề cập đến nhân tố nội lực;

“Do thảo luận”: đề cập đến nhân tố môi trường;

“Chỉ đạo giúp vào”: đề cập đến nhân tố quản lý.

Theo Người, ba nhân tố này phải luôn luôn quyện vào nhau.

Có nội lực (+), có môi trường (+) mà sự quản lý (-), sự học tập sẽ không có kết quả.

Có môi trường (+), có sự quản lý (+) mà nội lực (-), sự học tập không có kết quả.

Có nội lực (+), có sự quản lý (+) mà môi trường (-), sự học tập không có kết quả.

Người xưa thường nói:

“Học thầy không tày học bạn”.

Hay là:

“Trong ba người đi cùng đường đã có thầy ta ở đó,

chọn việc tốt mà theo.

Thấy điều xấu mà tránh”.

(Tam nhân đồng hành, tất hữu ngã sư,

Trạch kỳ thiện giả nhi tùng chi,

Kỳ bất thiện giả nhi cai chi).

Con người cần luôn luôn có “môi trường” để kích thích sự ham học.

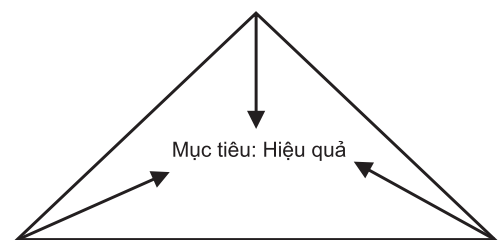
Tiếp thu ý tưởng của tiền nhân, Hồ Chí Minh đã đưa vào tâm nguyện và huấn đức cho đồng chí của mình.

Có thể dựng Paradigm sau về lời dạy của Bác:

Bảng 1. Ba nhân tố qua huấn đức của Hồ Chí Minh

Nội lực	Môi trường	Sự quản lý	Kết quả
(+)	(+)	(+)	(+)
(+)	(+)	(-)	(-)
(+)	(-)	(+)	(-)
(-)	(+)	(+)	(-)

Lấy tự học làm cốt = Nội lực

Có thảo luận = Môi trường

Và chỉ đạo giúp vào = Quản lý

Sơ đồ 1. Ba nhân tố qua huấn đức của Hồ Chí Minh

2.2. Đổi mới giáo dục hiện nay cần quán triệt lời dạy của Hồ Chí Minh và một số bài luận của các nhà giáo dục về kích thích tinh thần tự học cho sinh viên và học sinh

Giáo sư Trần Văn Nhung trong tác phẩm *Sập thành nhà giáo* [4], có bài tiểu luận rất ấn tượng: “Hình chóp tam giác giáo dục” đề cập tầm quan trọng của tự học trong mối quan hệ với giáo dục gia đình, giáo dục nhà trường và giáo dục cộng đồng.

Ông có kết luận trong bài tiểu luận này:

Gia đình + Nhà trường + Cộng đồng + Tự học = Con người [4, tr. 269].

Bản luận của Trần Văn Nhung đề xuất luận điểm quan trọng về gia đình, nhà trường và xã hội phải luôn luôn phối hợp với nhau kích thích sự tự học, sự tự giáo dục cho con em, khích lệ con em biến quá trình giáo dục thành quá trình tự giáo dục, nếu không có sự phối hợp này sự nghiệp phát triển giáo dục sẽ đạt ít hiệu quả.

Sinh thời, Giáo sư Nguyễn Cảnh Toàn có đề cập “6 mọi” cho thanh niên Việt Nam với chủ đề tự học:

Học mọi nơi,

Học mọi lúc,

Học mọi vấn đề,

Học mọi người,

Học bằng mọi cách,

Học trong mọi hoàn cảnh.

Giáo sư Nguyễn Cảnh Toàn: “Nhà trường cần phải lưu ý đến sức chứa, sức hút, sức thấm, sức chế biến của người học mà xác định được chương trình tự học một cách hiệu quả cho từng đối tượng.

Trong đó:

Sức chứa: khả năng bắt chước,

Sức hút: khả năng tái hiện,

Sức thấm: khả năng tái tạo,

Sức chế biến: khả năng sáng tạo.

Người có “sức chế biến” bình thường thì không nên lập chương trình tự học quá cao siêu và phong phú.

Ngày nay, dù có giáo dục gia đình, giáo dục cộng đồng, song giáo dục nhà trường (qua chế độ phổ cập) luôn luôn có ý nghĩa thiết yếu với mỗi con người. Giáo dục nhà trường phải chú ý kích thích sự tự động học tập của học sinh. Ngày 06/05/1950, Bác Hồ có lời căn dặn: “... không phải có thầy thì học, thầy không đến thì đùa, phải biết tự động học tập” [3, tr. 360].

Tự động học tập chính là bước đầu tiên có ý chí tự học/tự giáo dục.

Nhà trường ngày nay phải từ bỏ được mô hình “2-4-8” chuyển đến mô hình “2-5-10”.

Mô hình “2-4-8”: đóng khung trong 2 bìa sách giáo khoa, 4 bức tường khép kín, và làm việc theo 8 giờ quan liêu hành chính.

Mô hình “2-5-10”:

Số “2”: biểu thị cho 2 lực lượng thầy - trò luôn tương tác với nhau.

Số “5”: biểu thị cho yêu cầu kiến tạo được 5 hoàn cảnh cho người học trải nghiệm:

- Du nhi tri: học mà chơi, chơi mà học.

- Lễ nhi tri: biết tôn trọng đạo lý, công lý, pháp lý.

- Tư nhi tri: học kết hợp với tư duy.

- Hành nhi tri: học gắn bó với hành.

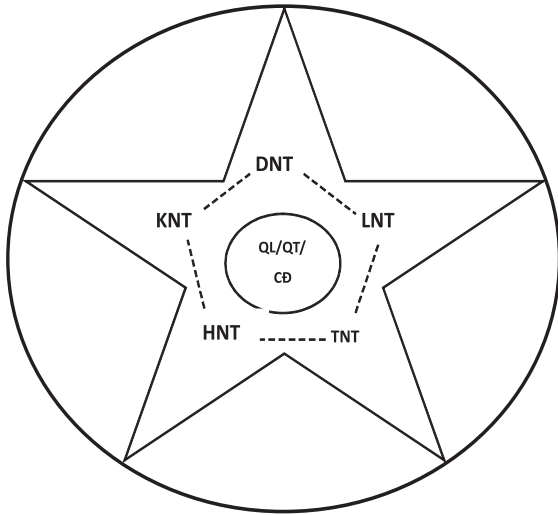
- Khôn nhi tri: coi thử thách là trường học lớn/ Adversity is a great teacher.

Số “10”: biểu thị cho yêu cầu nhà trường rèn luyện người học có 10 loại tư duy: Tư duy logic, tư duy hình tượng, tư duy biện chứng, tư duy ngôn ngữ, tư duy an-gô-rít, tư duy khoa học chứng nghiệm, tư duy kỹ thuật công nghệ, tư duy kinh tế, tư duy chính trị, tư duy quản lý.

Ngày nay, tư duy chính trị được hiểu một cách dung dị là biết xử thế để đối thủ thành đối tác, đối tác thành đồng minh, đồng minh thành đồng chí, đồng chí thành tri âm.

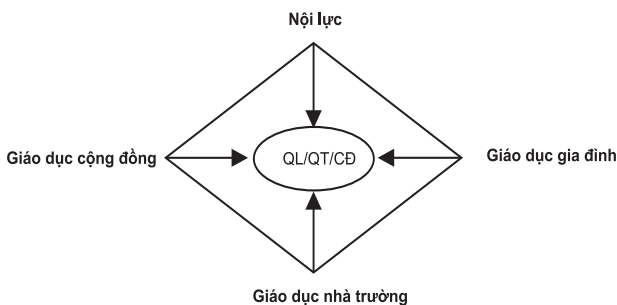
Tư duy quản lý khuyến nghị biết nắm cái cần nắm, buông cái cần buông, trong nắm có buông, trong buông có nắm, nắm buông hợp quy luật.

Năm mặt: du nhi tri, lễ nhi tri, tư nhi tri, hành nhi tri, khôn nhi tri; muốn hài hòa cần có sự quản lý, chỉ đạo để không mặt nào bị mất cân đối trong phát triển nhân cách con người.

Sơ đồ 2. Sự quản lý, chỉ đạo 5 mặt hài hoà trong phát triển nhân cách con người

Nhân tố quản lý (ngày nay còn phải chú ý cả khía cạnh quản trị bao gồm cung ứng nguồn lực) góp phần điều độ giáo dục nhà trường, giáo dục gia đình, giáo dục cộng đồng. Nội lực ở mỗi con người phối hợp bổ sung cho nhau đạt tới kết quả tối đa.

Tự học/tự giáo dục/tự đào tạo ở bất cứ con người nào đòi hỏi sự cộng hưởng của hai nhân tố: Thầy ngoài/Thầy trong.

“Thầy trong” chính là nội lực còn “Thầy

ngoài” chính là ngoại lực. Dù ngoại lực nhỏ đến đâu cũng vẫn cần có, chứ không thể $\rightarrow 0$.

Ngay những nhân vật lớn như Hồ Chí Minh, Bill Gates, Tạ Quang Bửu... cũng vẫn cần có nhân tố “Thầy ngoài” ở một mức độ nào đó (ít nhất là sách vở, là sự trải nghiệm thực tiễn).

Nhà văn hóa Việt Nam, ông Thượng Chi (1892-1945) có một bài luận rất minh triết: “Sự học không bao giờ hoàn toàn được, cái nợ khác có thể trả được, **cái nợ học là cái nợ chung thân**” [5, tr. 15].

Con người phải có ý chí tự học, có tinh thần tự học mới làm cho món nợ này được bớt đi trong cuộc đời.

3. Kết luận

Huân đức của Hồ Chí Minh, bài luận của Nguyễn Cảnh Toàn, Trần Văn Nhung và nhiều nhà giáo dục tâm huyết khác cần được những người đang có trách nhiệm triển khai đổi mới giáo dục có sự chú ý thích đáng trong các chương trình hành động cụ thể. Tin rằng, với cuộc vận động “học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”, “mỗi thầy, cô giáo là một tấm gương sáng về đạo đức, tự học và sáng tạo” trong ngành giáo dục sẽ đạt những kết quả tốt đẹp ở từng công việc cụ thể trong những hoàn cảnh cụ thể; có sự phát huy tối đa về nội lực, tranh thủ được ngoại lực, sự quản lý đúng và khéo./.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Đặng Quốc Bảo, Phạm Minh Giản, Phan Hồng Phúc (2015), *Minh triết Hồ Chí Minh về giáo dục*, NXB Giáo dục Việt Nam.
- [2]. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 5, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [3]. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 6, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [4]. Nguyễn Văn Nhung (2018), *Sớp thành nhà giáo*, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
- [5]. Phạm Quỳnh (2018), *Thượng Chi văn tập*, NXB Hội Nhà văn, Hà Nội.